

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Harku Vallavalitsus
harku@harku.ee
Teenuste tn 2, Tabasalu, Harku vald
76901 Harju maakond

22.05.2025 nr 5.1-3/14259-1

JÄRELEVALVE AKT

I. ÜLDSÄTTED

- 1.1. Järelevalve teostamise õiguslik alus: sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 157 lõige 3, lastekaitse seaduse (LasteKS) § 38 lõige 6.
- 1.2. Järelevalve teostamisel kontrolliti: Harku Vallavalitsuse lastekaitsetöötajate vastavust lastekaitse seaduse (LasteKS) §des 19 ja 20 sätestatud nõuetele, hinnati, kas kohaliku omavalitsuse üksus (edaspidi KOV) on loonud tingimused lastekaitse töö tegemiseks ning analüüsi lastekaitsetöö menetlusi sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR).
- 1.3. Järelevalve teostamise koht: Teenuste tn 2, Tabasalu, Harku vald, 76901 Harju maakond, e-post: harku@harku.ee, telefon +372 600 3848.
- 1.4. Paikvaatluse aeg: 19.03.2025.
- 1.5. Järelevalve teostajad: Sotsiaalkindlustusameti (SKA) üldosakonna järelevalve talituse peaspetsialistid Annika Steinberg ja Merlin Veinberg.
- 1.6. Järelevalvemenetluses kasutatud meetodid: paikvaatlus, dokumentide, STARi andmete analüüs, kirjalik küsitlemine ja intervjuu. Järelevalvemenetluse ajal oli järelevalve teostajatel juurdepääs STAR Harku Vallavalitsuse menetlustele.
- 1.7. Järelevalvetoimingute juures osalesid Harku Vallavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna juhataja Tiia Spitsõn ning lastekaitse spetsialistid Ivika Kelder, Kaja Saat, Liisa Rüütel, Maive Riismandel ja Natalja Grusdam.

II. JÄRELEVALVE TULEMUSED

SKA tuvastas, et Harku Vallavalitsus ei ole järginud järgmisi õigusaktides sätestatud nõudeid:

- 2.1. **LasteKS § 17 lõige 1 punkt 3**, mille kohaselt on kohaliku omavalitsuse ülesanne abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine ja lapse abistamiseks meetmete pakkumine.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24275133366, 212443767610, 24273226306 ja 23263976660 abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata hinnanud lapse abivajadust ega/või lapse abistamiseks meetmeid pakkunud.

- 2.2. LasteKS § 21 lõige 1**, mille kohaselt tuleb kõigi last mõjutavate otsuste vastu võtmisel, vastu võtmata jätmisel ning otsuste kavandamisel eri võimaluste vahel valimisel välja selgitada lapse huvid ja lähtuda otsuse tegemisel nendest, kui esmatähtsast kaalutlusest. **LasteKS § 21 lõige 2 punkt 1**, mille kohaselt tuleb laste huvide väljaselgitamiseks välja selgitada kõik asjassepuutuvad lapse olukorra ja isikuga seonduvad asjaolud ning muu informatsioon, mis on vajalik, et hinnata otsuse mõju lapse õigustele ja heaolule.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 20240148546, 22255580469, 24271427142 ja 23263976660 lähtunud laste huvidest.

Lastekaitsetöötajad ei selgitanud välja kõiki asjaolusid menetluses viitenumbriga 23263976660.

- 2.3. LasteKS § 28 lõige 1**, mille kohaselt tuleb enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hinnata lapse abivajadust koosmõjus **LasteKS § 28 lõikega 2**, mille kohaselt peab lapse abivajadust hinnates lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile ning last kasvatava isiku vanemlikele oskustele.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24275133366, 21241949086, 212443767610, 24273226306, 22255580469 ja 24271427142 enne teenusele suunamist hinnanud lapse abivajadust.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetluses viitenumbriga 21241949086 hinnanud lapse abivajadust nõuetekohaselt. Juhtumimenetluses viitenumbriga 212443767610 on laste abivajadus hinnatud nõuetekohaselt järelevahtemenetluse ajal.

- 2.4. LasteKS § 29 lõige 3**, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kümne päeva möödumisel abivajavast lapsest teada saamisest tegema otsuse juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale ametiisikule.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24275133366, 21241949086, 20240148546, 212443767610, 24273226306, 22256057122, 22255580469, 24271427142 ja 23263976660 teinud otsust juhtumikorralduse algatamiseks ega algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale isikule kümne päeva jooksul peale abivajadusest teada saamist.

- 2.5. LasteKS § 29 lõige 4**, mille kohaselt võib juhtumikorralduse algatamata jätta ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega, koosmõjus **SHS § 9 lõikega 1**, mille kohaselt juhul kui isik vajab iseseisva toimetuleku parandamiseks pikaajalist ja mitmekülgset abi, mis hõlmab ka vajadust koordineerida mitme organisatsiooni koostööd abi andmisel, kasutatakse juhtumikorralduse põhimõtet.

Lastekaitsetöötajad jätsid menetlustes viitenumbritega 22255580469 ja 24271427142 algatamata juhtumimenetluse kuigi olid rakendanud enam kui ühekordset meetet.

- 2.6. LasteKS § 29 lõige 5**, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus abivajava lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel välja selgitama ja dokumenteerima lapse arvamuse ning lisama selle lapsega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile, kui eriseadus ei sätesta teisiti.

Lastekaitsetöötajad ei olnud kontrollitud menetluses viitenumbritega 21241949086, 212443767610, 22255580469 ja 24271427142 lapse abivajaduse hindamisel ja/või abi osutamisel välja selgitanud ja/või dokumenteerinud lapse arvamust ning lisanud lapsega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile.

- 2.7. SHS § 144 lõige 1 punkt 8**, mille kohaselt tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel kanda STARi sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruses kehtestatud korras andmed lastekaitse seaduse tähenduses abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud kohtulahendite, toimingute ja menetlustoimingute kohta.

Lastekaitsetöötajad on järelevalve ajal lisanud kontrollitud juhtumimenetluses viitenumbriga 20240148546 menetlusega seotud dokumentide alla kohtumääruseid (23.05.2023, 01.06.2023). Juhtumimenetluses viitenumbriga 21247270600 on lisatud STARi perioodil 02.10.2023 – 12.03.2025 tehtud toiminguid ja menetlusega seotud dokumente.

SKA tuvastas nõuete täitmise osas puudusi. Arvestades, et 21.05.2025 seisuga on Harku Vallavalitsus tutvunud 16.05.2025 edastatud lastekaitse juhtumite menetlemise analüüsiga (nr 5.1-3/6747-4) ja järelevalve ajal on kõrvaldatud puudus SHS § 144 lõike 1 punkti 8 osas, lastekaitsetöötajad on aktiivselt asunud menetlustes tuvastatud puudusi kõrvaldama ning oskavad edaspidises juhtumitöös puuduseid vältida, lõpetab SKA haldusmenetluse.

III. JÄRELEVALVEMENETLUSE KOKKUVÕTE

3.1. Lastekaitsetöö korraldamine Harku vallas

Harku valla haldusterritooriumil elab 01.01.2025 seisuga 4916 last, kellest 2024. a detsembrikuu seisuga on 104 tuvastatud puue. Harku Vallavalitsus on määratud kuue lapse eestkostjaks.

Lastekaitse valdkonda juhib sotsiaal- ja tervishoiuosakonna juhataja, vallas töötab viis lastekaitsetöötajat. Lastekaitsetöö on jaotatud piirkondade kaupa, arvestatud on laste arvu piirkonnas ning riiklikul tasandil optimaalseks peetud suhet üks lastekaitsetöötaja 1000 lapse kohta. Lastekaitsetöötajad tegelevad kõigi piirkonnas esinevate probleemidega. Neil juhtudel, kui ühel lastekaitsetöötajal on korraga lahendamiseks palju keerulisi juhtumeid, jagatakse osad juhtumid teistele lastekaitsetöötajatele.

Lastekaitsetöötajatena töötavad Ivika Kelder (alates 28.08.2023), Kaja Saat (alates 03.03.2025), Liisa Rüütel (alates 01.08.2017), Maive Riismandel (alates 25.02.2025) ja Natalja Grusdam (alates 06.12.2024). Kõik lastekaitsetöötajad omavad sotsiaaltööstalast kõrgharidust. Kaja Saat, Liisa Rüütel ja Natalja Grusdam omavad sotsiaaltöötaja kutset spetsialiseerumisega lastekaitsele. Kaja Saadi ja Liisa Rüüteli sotsiaaltöötaja kutsed spetsialiseerumisega lastekaitsele kehtivad kuni 12.11.2025. Harku Vallavalitsus kontrollib lastekaitsetöötajatele LasteKS §s 20 sätestatud piirangute puudumist ametniku teenistusse asumisel ning teenistuses olevate ametnike puhul kord aastas. Viimane kontroll teostati 2025. aasta märtsi alguses.

Töötajate professionaalset arengut toetatakse, soovitud koolitused on lastekaitsetöötajale kättesaadavad. Lastekaitsetöötajad on 2024. ja käesoleval aastal osalenud mitmel koolitustel. Tunnust väärib arenguvestlustel personaalse koolitusvajaduse väljaselgitamine ja lastekaitsetöötajate aktiivne osalemine mitmekülgsetel täiendkoolitustel, samuti tasulistel koolitustel osalemise võimaldamine, sisekoolituste läbiviimine ning et Harku Vallavalitsus tasub sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele taotlemise eest. Lisaks on töötajatel võimalus kasutada tasuta konfidentsiaalset nõustamist „Võõras sõber“.

Harku vallas viiakse läbi supervisioone ja kovisioone. Keerulisemaid juhtumeid arutatakse kolleegide ning sotsiaal- ja tervishoiuosakonna juhatajaga.

Harku vallas on abivajavatele lastele ja nende peredele kättesaadavad mitmed ennetus- ja tugiteenused. Laste ja noorte toetamiseks korraldatakse SPIN-programmi, peresid toetatakse SOS peretugevdusprogrammi ja vanemlusprogrami „Imeliste Aastad“ ning Gordoni perekooli abil. Perede ja laste heaolu toetamiseks pakutakse erinevaid nõustamisi ja teraapiateenuseid (nt pere- ja paariteraapia, traumateraapia, mänguteraapia, muusika- ja kunstiteraapia, jne). Positiivsena saab välja tuua, et Harku vallas on loodud koostöövõrgustikud ja pakutakse mitmekesiseid tugiteenuseid, samuti pööratakse tähelepanu lapse kaasamisele ja vanemate võrdsusele menetluses. Toetavaid teenuseid on võimalik saada nii Tabasalus, Keilas kui ka

Tallinnas. Suurt rõhku pannakse ka haridusliku toe tagamisele ning laste vaimse tervise toetamisele. Harku vallas on ligi 50 tugiisikut. Harku vald osales ka vaimse tervise projektis, mille kaudu laiendati vaimse tervise teenuste kättesaadavust.

Puudust tuntakse riiklikul tasandil heade praktikate rohkemast jagamisest lastekaitsetöötajatega.

Sotsiaal- ja tervishoiuosakonna juhataja sõnul saavad lastekaitsetöötajad alati hooldus- ja suhtlusõigusvaidluste juhtumites kohtuga seotud dokumentide koostamisel õigusalt tuge valla juristilt, kellega koostöö on olnud pikaaegne ja väga hea.

Lastekaitsealast teavitustööd tehakse peamiselt Harku valla lehes ning veebilehel, koostatud on lastekaitse infovoldik, mida jagatakse nii koolides, lasteaedades, kohtumistel võrgustikuliikmete, lastevanemate ja lastega. Üks kuni kaks korda aastas kohtutakse valla noorsootöötajatega, räägitakse lastekaitsetööst, probleemidest ning toe pakkumise võimalustest. Ennetustöö raames on läbi viidud tunnustusüritusi lastele ning korraldatakse koolitusi ja infopäevi lapsevanematele ja võrgustikuliikmetele. Tähistatakse lastekaitsepäeva. Koolides ja lasteaedades tehakse teavitustööd üks kuni kaks korda aastas.

Harku Vallavalitsuse kodulehel ei ole alajaotises [Laste hoolekande](#) välja toodud abivajava lapse ja hädaohus oleva lapse mõisteid, kuid mõisted on leitavad otsinguga dokumentide alt (infovoldikud). Kodulehe kajastub üldteave nii lastele kui lapsevanematele, teave pakutavate teenuste kohta ja noortegarantii tugisüsteemi kohta ning muud olulised viited.

3.2. Järelevalve menetlus

Järelevalvemenetlus lastekaitsetöö üle algatati 05.03.2025. Järelevalve teostamisel kontrolliti lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning analüüsiti abivajava lapse juhtumiga (fookuses peamiselt hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidlused) seotud menetlusi ja andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR).

Järelevalvemenetluses esitatud lastekaitse valdkonda puudutavatele küsimustele vastasid sotsiaal- ja tervishoiuosakonna juhataja ja lastekaitsetöötajad. Vastustes kirjeldati omavalitsuse lastekaitsetöö korraldust, pakutavaid teenuseid, lastekaitse prioriteete aastatel 2024/2025 ning laste õiguste ja heaolu tagavaid põhimõtteid. Lisaks anti vastustes ülevaade lastekaitse tööprotsessidest lastega seotud juhtumites ning hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidluse juhtumite lahendamise võrgustikuliikmetest.

Paikvaatlus ja vestlused sotsiaalosakonna juhataja ja lastekaitsetöötajatega toimusid 19.03.2025.

Järelevalve raames küsiti tagasisidet koostööpartneritelt, küsimustele vastas kolm võrgustikuliiget. Vastustest ilmses, et koostööpartnerid peavad koostööd lastekaitsetöötajatega väga heaks, suhtlus sotsiaalosakonna töötajatega on nii igakuine (kokkuvõtete esitamine) kui ka jooksev. Koostöö on olnud professionaalne ja toetav. Jooksvalt antakse tagasisidet nii positiivsete edusammude kui ka murekohtade (lapse riskikäitumine, nõrgad peresidemed, kohtumistele mittetulemine) kohta. Samuti antakse lastekaitsetöötajatele teada edasise nõustamise/teraapia mittevajadusest või vajadusest täiendavaks toeks või sekkumiseks. Muret tekitavaid juhtumeid lahendatakse koostöös ja infovahetus on toimunud hästi. Üks koostööpartner tõi välja, et takistusi on esinenud haridusasutuste ja lapsevanematega suhtlemisel, näiteks on olnud vajadus pidevalt selgitada tugiisikuteenuse eesmärki, tugiisiku ja õpetaja rolli. Ühe koostööpartneri sooviks oleks, et lastele võimaldatakse teenuseid vajaduspõhiselt, mitte ei piirataks seda kohaliku omavalitsuse poolt ette nähtud kordade arvuga.

Kümne punkti süsteemis hindasid koostööpartnerid koostööd Harku Vallavalitsusega kokkuvõttes 9 punktile.

3.3. Paikvaatluse ja küsitluste kokkuvõte

Peamised laste abivajaduse valdkonnad, millega lastekaitsetöötajad tegelevad on hooldusõigus ja suhtlemine lahuselava vanemaga, erivajadustega lastele tugiteenuste korraldamine, vaimse tervise probleemidega laste toetamine, töö riskikäitumisega noortega.

2024. aastal oli lastekaitsetöö prioriteediks ennetus- ja võrgustikutöö, laste vaimne tervis (teraapiad, psühholoogilise abi tagamine, jne), kvaliteedijuhtimise osana lastekaitse valdkonna tööprotsesside kirjelduste ülevaatamine ja teenuste kaardistamine, koolituste korraldamine koos Lastekaitse Liidu ja SKA-ga lastekaitsetöötajatele ja tugispetsialistidele.

2025. aasta prioriteetideks on varajane märkamine ja ennetavate tegevuste läbiviimised (nt plaanitakse kaks korda aastas käia läbi lasteaiad ja koolid, planeeritud on infopäevad tugispetsialistidega ning probleemide kaardistamine), koostöö PPA-ga, et kaasata võimalusel abipolitseinikke, lastekaitsetöötajate kvalifikatsiooni hoidmine ja supervisioonide läbiviimine, peretugevdustöötaja teenuse olulisuse tõhustamine.

Vestlustes selgus, et lastekaitsetöötajate töökoormus on ajas varieeruv, töökoormust suurendab erivajadustega laste teenuste korraldamine ning kolleegide pikema ajaline asendamine, mistõttu on ette tulnud ka olukordi, kus ei ole jõutud kõiki tööülesandeid ja STARi täita, töö kvaliteet ja sisu on langenud, tegeletakse „tulekahju kustutamisega“. Hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidluste juhtumite arv erineb piirkonniti. Viimase kolme aasta jooksul on Harku vallas olnud mitmeid hooldus- ja suhtlusõiguse vaidlusi, kohtusse jõudvate juhtumite arv on ajas kõikunud. Vald on aktiivselt tegelenud teadlikkuse tõstmisega (avaldanud artikleid ning tutvustanud kohtuväliseid lahendusvõimalusi erinevatel üritustel, näiteks lastekaitsepäeval), et suunata vanemaid kohtuväliste kokkulepete poole ja vähendada vaidluste eskaleerumiste ning kohtusse pöördumist.

Lastekaitsetöötajad on üksteise suhtes toetavad, keerulisemaid teemasid arutatakse omavahel. Positiivsena saab välja tuua, et lastekaitsetöötajate töökoormust jälgitakse ning vajadusel jagatakse juhtumid ümber. Puudust tuntakse erivajadustega lastega tegelevast spetsialistist - olemas on küll tugiisikud, kuid tugiisiku määramise toimingutega tegelemine oli ajamahukas tegevus sisutöö arvelt. Samuti on lasteaiad avaldanud soovi saada tugiisiku teenuse kohta enam teavet. Vestlustel toodi välja, et nõustamisele suunamise protsess on aeganõudev ja kohati dubleeriv – toiminguid tehakse nii STARis kui Amphoras, kuna sealt saadetakse otsus välja. Vestlustel toodi kitsaskohana välja riikliku supervisiooni kaotamine ning siiani riiklikul tasandil optimaalseks peetud suhet üks lastekaitsetöötaja 1000 lapse kohta. Leiti, et täna võiks olla iga lastekaitsetöötaja kohta optimaalne laste arv 500-700 arvestades menetluste keerukust, mitmetahulisust ning pikaajalisust. Puudust tuntakse heade praktikate rohkemast jagamisest lastekaitsetöötajatega ning kliinilisest psühholoogist, kes tegeleks alla 13-aastaste lastega.

Hooldus- ja suhtlusõiguse vaidluse juhtumite lahendamisel on vallas lastele ja peredele võimalik pakkuda mitmeid toetavaid teenuseid nagu näiteks pere- ja paariteraapia, loovteraapia, psühholoogilist nõustamist, perelepitusteenust jne. Positiivsena saab välja tuua, et teenuseid võimaldatakse nii koha peal, valla keskusest kaugemal elavatel inimestel on võimalus teenuseid saada naaber kohalikus omavalitsuses asuvatelt teenusepakkujalt, kellega on sõlmitud lepingud.

Lastekaitsetöötajate hinnangul on koostöö võrgustikupartneritega väga hea ja toetav.

3.4. Lastekaitse menetluste analüüs

Järelevalve käigus analüüsiti STARi kantud juhtumimenetlusi viitenumbritega 24275133366, 21241949086, 20240148546, 21247270600, 212443767610, 24273226306 ning lihtmenetlusi viitenumbritega 22256057122, 22255580469, 24271427142 ja 23263976660. SKA andis peale lastekaitsetöötajatega vestlusi täiendava aja kanda STARi menetlustesse teave tehtud, kuid seni sisse kandmata jäänud toimingute kohta.

Lastekaitse juhtumite menetlemise analüüs on edastatud Harku Vallavalitsusele 16.05.2025 (nr 5.1-3/6747-4, registreeritud dokumendihaldussüsteemis Delta).

IV. TÄHELEPANEKUD/ETTEPANEKUD/SOOVITUSED

4.1. SKA juhhib tähelepanu järgmistele asjaoludele:

4.1.1. Vestlustel töid lastekaitsetöötajad välja, et töökoormust suurendab erivajadustega laste teenuste korraldamine ning lastekaitsejuhtumite keerukus, mitmetahulisus ja pikaajalisus.

Tingimuste loomine lastekaitsetöö tegemiseks hõlmab ka lastekaitsetöötajate töökorraldust, mis võimaldab lastekaitsetöötajatel täita ja järgida kõiki seaduses sätestatud nõudeid, sealhulgas peavad lastekaitsetöötajal olema võimalused nii ennetustöö ja juhtumikorraldusliku töö tegemiseks.

Kui kohaliku omavalitsuse üksuses ei ole lastekaitsetöötajatele loodud töökorraldust, mis võimaldab lastekaitsetöötajatel täita ja järgida kõiki seaduses sätestatud nõudeid (nt lastekaitsejuhtumi menetlemist ja selle raames tehtavaid (menetlus)toiminguid), siis ei ole kohaliku omavalitsuse üksuses ka loodud nõuetekohaseid tingimusi lastekaitsetöö tegemiseks ning kohaliku omavalitsuse üksuse tegevus ei vasta LasteKS §s 17 sätestatud nõuetele.

Kohalike omavalitsuse üksustel on küll üsna lai otsustusvabadus, kuidas lastekaitsetööd oma haldusterritooriumil korraldada. Samal ajal piiravad otsustusõigust lastekaitsealaste ülesannete täitmisel mitmed LasteKSis ja SHSis kehtestatud nõuded ja kohustused, mida kohaliku omavalitsuse üksus ja/või lastekaitsetööd tegev ametnik peavad järgima.

4.1.2. Menetluses viitenumbriga 22255580469 on menetluse raames tehtud läbi STARI järelepäring Haigekassasse ning päringu alusena on märgitud lapse abivajaduse väljaselgitamine, kuid menetluses ei olnud hinnatud lapse abivajadust. SKA juhhib tähelepanu, et päringu tegemine peab olema kooskõlas tööülesande täitmisega ja päringu tegemise alus peab olema korrektne.

4.1.3. Järelevalve menetluses tuvastati, et mõnes menetluses oli lapsega kohtunud viimati aastaid tagasi või ei olnud lapse arvamust menetluse ja/või juhtumiplaani koostades välja ei selgitatud.

SKA selgitab: lapse arvamus on oluline välja selgitada ja dokumenteerida mistahes last mõjutava otsuse tegemisel. Vestlus on soovitatav läbi viia lapsele tuttavas ja turvalises keskkonnas, arvestada tuleb lapse vanust ja arengutaset. Seejuures on tähtis, et laps tunneb seeläbi toetust ning lastekaitsetöötaja kohtub lapse ja perega, mitte ei vestle üksnes telefoni teel. Oluline on välja selgitada lapse huvid arvesse võttes kõiki lapse olukorraga seonduvaid asjaolusid ning neid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht, lähtudes lapse huvist kui esmatähtsast kaalutlusest. Kui tehakse otsus, mis erineb lapse arvamusest, tuleb selgitada lapsele tema arvamusega arvestamata jätmise põhjuseid.

Lapse huvide väljaselgitamise eesmärk on tagada ühiskonnas tervikuna lapse õiguste ja huvidega arvestamine. Tulenevalt lapse suuremast haavatavusest ja täiskasvanutest sõltumisest, ebakindlamast õiguslikust staatusest ning eelduslikult vähematest oskustest ja võimalustest ise oma seisukohti avaldada ja oma õigusi kaitsta, on vajalik, et kõik isikud, kes lapse suhtes otsuseid teevad, pööraksid lapse huvidele erilist tähelepanu kõigi ülejäänud asjaolude kõrval. Seejuures on äärmiselt oluline, et selgitataks piisava hoolikusega välja, milline otsus on konkreetsetes olukorras lapse huvidele enim vastav.

Lapse huvide väljaselgitamiseks tuleb selgitada välja kõik asjassepuutuvad lapse olukorra ja isikuga seonduvad asjaolud ning muu informatsioon, mis on vajalik, et hinnata otsuse mõju lapse õigustele ja heaolule; selgitada lapsele kavandatava otsuse sisu ja põhjuseid, kuulata laps ära tema vanust ja arengutaset arvestades sobival viisil ning võtta lähtuvalt lapse vanusest ja arengutasemest tema arvamus arvesse ühe asjaoluna huvide väljaselgitamisel; kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht lapse huvide kohta seoses kavandatava otsusega (LasteKS § 21 lõige 2). Kui lapse huvid erinevad lapse arvamusest või muul põhjusel tehakse otsus, mis ei ühti lapse arvamusega, tuleb selgitada lapsele tema arvamuse arvestamata jätmise põhjuseid (LasteKS § 21 lõige 3).

Lastega töötamisel on üks peamisi põhimõtteid lapse hääle ja lapse arvamuse kuulamine ning kui lastekaitsetöötaja jätab lapse arvamuse kuulamise vahele või tõlgendab seda valesti, on oht teha ekslikke otsuseid. Seetõttu ei saa lapse abivajaduse hindamine, lapse arvamuse väljaselgitamine ja dokumenteerimine olla pinnapealne ega lastega läbiviidavad vestlused põhjalikult eesmärgistamata ja analüüsivõimelised. Veel vähem ei saa neid tegevusi jätta tegemata. Nimetatud nõue tagab parimal võimalikul moel abivajava lapse arvamuse väljaselgitamise kohustuse täitmise ja sellega võimaluse korral arvestamise ning on tihedalt seotud LasteKS § 21 (lapse huvidest lähtumine) rakendamisega.

Lapse arvamuse välja selgitamine peaks olema aktiivne tegevus, kus last intervjueritakse aktiivselt vastavalt tema vanusele ja arengutasemele. [Laste küsitlemise käsiraamatus](#) on välja toodud erinevaid tehnikaid ja selgitatud, kuidas erineva puudega lapsi on võimalik küsitleda ning seeläbi nende arvamust välja selgitada.

4.1.4. Järelevalve menetluses tuvastati, et mitmetes menetlustes suunati lapsed teenusele enne abivajaduse hindamist.

Abivajaduse hindamise eesmärk on tagada olukord, kus lapsele ei osutata juhuslikke ja käepäraseid meetmeid, mis kohaliku omavalitsuse üksusel olemas on, vaid selgitatakse välja lapse tegelik vajadus ning otsitakse sobivaid meetmeid nende vajaduste rahuldamiseks.

Lapse abivajadust hinnates peab lastekaitsetöötaja andma hinnangu lapse füüsilisele, tervisele, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile; last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik peab lapse abivajaduse hindamisse kaasama lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib.

4.1.5. Tegevuskavasse toodud abimeetmed peaksid olema mõtestatud ja eesmärgipärased – meetmete rakendamine peab otseselt aitama kaasa lapse abivajaduse rahuldamisele ja juhtumi lahendamisele. Kui pakutavad abimeetmed ei täida oma eesmärki, ei pruugi need aidata kaasa lapse abivajaduse lahendamisele. Oluline on ka tegevuskava täitmise jälgimine ja tegevuskavasse toodud tegevuste tulemuslikkuse hindamine, sh vahehindamised ja eesmärgid, millest lähtudes saaks hinnata tulemuslikkust.

SKA juhib tähelepanu ka vajadusele kinnitada lapse abivajaduse hindamine ning tegevuskava.

Juhtumimenetluses viitenumbriga 21241949086 on lastekaitsetöötaja lapse abivajadust hinnanud, kuid ei ole seda kinnitanud, mis võib jätta mulje, et tegu on tehnilise veaga, kuid probleem selle taga on siiski sisuline. Abivajadust hinnatakse juhtumiplaani ja tegevuskava koostamise käigus. Abivajadust tuleb hinnata koos lapse ja tema perega ning vajadusel kaasatakse teisi spetsialiste. Kui juhtumiplaan jääb kinnitamata, ei ole võimalik seda vanemale edastada. Juhtumiplaani koostamise mõte on saada ülevaade kõigist lapse heaolu kolmnurgaga välja toodud eluvaldkondadest, nendes esinevatest riski- ja kaitsefaktoritest ning tegevusplaanis kirja panna tegevused riskide maandamiseks. Lapsevanemale on oluline teada, millisenähtakse pere toimetulekut, ootusi ja tegevusi, mida tuleb koos lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt teha, et tagada lapse heaolu.

Oluline on ka ajakohastada info abivajaduse hindamises, et see ei sisaldaks aegunud teavet, mida ei ole võimalik seostada kindla perioodiga. SKA juhib tähelepanu, et kui STARis on lapse abivajaduse hindamine täidetud, koostatud tegevuskava ning need nõuetekohaselt kinnitatud, siis salvestuvad dokumendid „Menetluse dokumendid“ alla ning on edaspidi kättesaadavad.

4.1.6. SKA juhib tähelepanu, et LasteKS § 17 lõike 3 kohaselt peab kohalik omavalitsus abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajadust hindama ja lapse abistamiseks meetmeid pakkuma. Samas LasteKS § 28 lõige 1 kohustab enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hindama lapse abivajadust ning LasteKS § 29 lg 4 lubab juhtumikorralduse jätta algatamata ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega. SKA on seisukohal, et abivajava lapse abivajadus ei saa rahuldatud ühekordse psühholoogi

juures käimise või muu pikemaajalise teenuse ühekordsel kasutamisel, mistõttu ei ole neil juhtudel tegemist ühekordse meetmega. Kohustuslik on alatatada juhtumimenetlus, koostada juhtumiplaan, st hinnata lapse abivajadus (läheldes Lasteks § 28 lõike 2 sätestatud nõuetest) ja koostada abimeetmete rakendamise tegevuskava. Juhtumiplaani koostamisel tuleb muu hulgas järgida SHS § 9 lõikes 2, Sotsiaalkaitseministri 09.02.2016 määruse nr 10 „Juhtumiplaanis sisalduvate 24 andmete loetelu“ § 1 lõikes 3, Lasteks § 21 lõike 2 punktides 1 ja 3 ning Lasteks § 29 lõikes 5 nimetatud nõudeid. Ka on vajalik hinnata teenuse tulemuslikkust.

4.1.7. Lapse ja perekonna olukorrast ning esinevatest riski ja kaitsefaktoritest arusaamiseks, on vaja välja selgitada kõik asjaolud. Lapse olukorra ja isikuga seonduvateks asjaoludeks, millest võib oleneda, kuidas kavandatav otsus last mõjutab, võivad olla näiteks lapse arengutase, identiteet, viibimine asendushooldusel, lähedaste ja püsivate inimsuhete olemasolu või muud asjaolud. Millised asjaolud on olulised, on iga juhtumi puhul erinevad. Käesoleva Lasteks sätte olulisus seisneb selles, et kogutaks vajalik informatsioon just konkreetse lapse või konkreetsete laste kohta ning just konkreetse kavandatava otsuse kohta, et selle informatsiooni põhjal oleks võimalik võtta võimalikult informeeritud, faktidel põhinev, põhjendatud seisukoht, et mis on lapse parim huvi just seoses kavandatava otsusega.

4.1.8. STARi täitmise kohustus tuleneb SHS § 144 lõikest 1 (punktid 8–10) ning STARi põhimäärusest tulenevalt tuleb andmed STARi kanda viie tööpäeva jooksul (Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 15 lõige 2). Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub samuti lapse parimast huvist ja nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi üleandmist teisele lastekaitsetöötajale, ligipääsu teabele kohalike omavalitsuste piiriülese koostöö puhul ning olukordades, kus SKAI on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele.

4.2. Lastekaitsetöö paremaks korraldamiseks soovitab SKA:

4.2.1. Analüüsida lastekaitsetöötajate töökorraldust ja -koormust, et ametnikel oleks võimalik täita lastekaitsetööle kehtivaid nõudeid.

4.2.2. Tuua ka Harku valla kodulehe alajaotises Laste hoolekanne välja lastekaitseseaduses sätestatud abivajava või hädaohus olevast lapse mõisted ja teatamise kohustus.

4.2.3. Taotleda keerulisemate juhtumite lahendamiseks SKA laste heaolu osakonnalt nõustamist, et saada abi lapse abivajaduse hindamisel, leida lapse olukorra leevendamiseks lapsele ja tema perele sobivaid teenuseid ning valida lapse abivajaduse ärahoidmiseks või süvenemiseks tõhusaid meetmeid.

(allkirjastatud digitaalselt)
Merlin Veinberg
peaspetsialist (järelvalve)